

**NÛBIHAR
AKADEMÎ**

Kovara Akademîk a Xebatên Kurdî ya Navneteweyî
International Peer-reviewed Journal of Kurdish Studies

Cild 3 Jimar 9 Sal 5 - 2018

Volume 3 Issue 9 Year 5 - 2018

Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti.
Büyük Reşitpaşa Cad. Yümnî İş Merkezi No: 22/29
Vezneciler – Fatih / İSTANBUL
Tel & Faks: 0212 519 00 09
www.nubiharakademi.com | http://dergipark.gov.tr/nubihar
E-mail: nubiharakademi@gmail.com

Li Ser Navê Pak Ajansê Xwediyê Kovarê û Bepirsê Karên Nivîsê
On Behalf of Pak Agency the Owner of Journal and Responsible Editor
Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti. adına Sahibi ve Yazışları Müdürü
Süleyman Çevik

EDÎTORÊ JIMARÊ / ISSUE EDITOR
Beltekin, Nurettin / Dr., Mardin Artuklu University, Turkey

ALİKARÊ EDÎTOR / ASSISTANT EDITOR
Ümran, Altıncılık / Mardin Artuklu University, Turkey

DESTEYA EDÎTORİYÊ / EDITORIAL BOARD
Acar, Hayrullah / Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey
Adak, Abdurrahman / Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey
Aydın, Tahirhan / Assoc. Prof., Indiana University, USA
Beltekin, Nurettin / Asst. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey
Bor, İbrahim / Assoc. Prof., Indiana University, USA
Ergün, Zülküf / Dr., Mardin Artuklu University, Turkey
Tek, Ayhan / Asst. Prof., Mus Alparslan University, Turkey
Türel, Vehbi / Assoc. Prof., Bingöl University, Turkey

ÇAP / PRINTED BY
Alioğlu Matbaacılık Bas. Yay. ve Kağ. San. Tic. Ltd. Şti. Orta Mah.
Fatin Rüştü Sk. No: 1-3 / A Bayrampaşa / İstanbul

MÎZANPAJ & PAGE DESIGN
Şemal Medya (semalmedya@gmail.com)

Kovara Nûbihar Akademîyê ji aliyê van îndeksan ve tê naskirin:
The Journal of Nûbihar Akademî is accepted by these indexes:

Nûbihar Akademî kovareke bihekem, akademîk û navneteweyî ye. Di demsalên bihar û payîzê de salê du caran tê weşandin. / Nûbihar Akademî is an international peer-reviewed academic journal. It is published biannually in spring and autumn.

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın.
ISSN: 2147-883X

DESTEYA ŞÊWRÊ / ADVISORY BOARD

Akın, Salih / *Assoc. Prof., Rouen University, France*

Bozarıslan, Hamit / *Prof., École des Hautes Études en Sciences Sociales, France*

Bruinessen, Martin Van / *Prof., National University of Singapore, Singapore*

Jalil, Jalile / *Prof., Instituta Kurdzaniyê, Wien, Austria*

Kreyenbroek, Philip G. / *Prof., Georg-August University, Germany*

Musa, Abdulwahab Khalid / *Assoc. Prof., Zakho University, Kurdistan-Iraq*

Vali, Abbas / *Prof., Boğaziçi University, Turkey*

Yeğen, Mesut / *Prof., İstanbul Şehir University, Turkey*

HEKEMÊN VÊ JIMARÊ/REVIWERS OF THIS ISSUE

Acar, Hayrullah / *Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey*

Adak, Abdurrahman / *Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey*

Aslanoğlu, Osman / *Asst. Prof., Dicle University, Turkey*

Beltekin, Nurettin / *Asst. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey*

Bingöl, İbrahim / *Dr., Mardin Artuklu University, Turkey*

Ertekin, Zahir / *Assoc. Prof., Bingöl University, Turkey*

Gemi, Ahmet / *Asst. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey*

Kızıl, Hayreddin / *Assoc. Prof., Dicle University, Turkey*

Önen, Hacı / *Asst. Prof., Dicle University, Turkey*

Öztürk, Mustafa / *Asst. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey*

Şengül, Serdar / *Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Turkey*

Tek, Ayhan / *Asst. Prof., Mus Alpaslan University, Turkey*

Timurtaş, Abdulhadi / *Assoc. Prof., Yüzüncü Yıl University, Turkey*

Uğurlu, Seyit Battal / *Assoc. Prof., Yüzüncü Yıl University, Turkey*

NAVEROK / CONTENTS

JI EDÎTOR/EDITORIAL..... 07-10

**The Attitudes of Turkish Academy Towards Political
Issues in the Context of the Kurdish Question**

Helwesta Akademiya Tirkiyê li Hember Pirsgirêkên Sîyasî
di Kontekstê Pirsgirêka Kurd de

NECAT KESKÎN 11-30

Dahênana *Mem û Zîna* Xanî

Wek Berhema Sereke ya Kanona Neteweyî ya Kurdî

Invention of Xani's Mem û Zin As a Fundamental Work in
Kurdish National Canon

ZÛLKÛF ERGÛN.....31-57

Cîyê 'Eqîdenameyan Di Edebîyata Kurdî û Perwerdehîya Medreseyan de

The Role of Akidenames in The Kurdish Literature and
Their Effect on Madrasa Education

AYHAN YILDIZ 59-96

Mela Ebdullahê Kotaliyê û Helbestên Wî yên Kurmancî

Kotalian Mullah Ebdullah and his Kurdish Poems

NESİM SONMEZ.....97-114

Rexneyek li Ser Nîqaşên Alfabeya Bînûşad û Masî Es-Sorati

A Criticism to Discussions On Binushad and Masi As-Sorati Alphabets

HAŞİM ÖZDAŞ 115-123

DOKUMENTEK / A DOCUMENT

Çend Agahî Derheq Jiyana Feqe Reşîd û Sirru'l-Mehşera Wî de

Some Knowledge About Life of Feqe Rashid
And His Work Entitled Sir Al-Mahshar

AHMET GEMİ 127-143

Ji Edîtor

Ji *Nûbihar Akademîyê* merhaba.

Nûbihar Akademî bi jimara nû li pêşberî we ye. Kovara me çar salên xwe temam kir û ket ya pêncemîn. Ev di warê xebatên Kurdî de gaveke giring e. Hûn xwînerên birêz jî dizanin ku warê xebatên Kurdî di prosesa kolonyalîzmê de bi destê oryantalîstan û di prosesa înkâr û asimîlasyonê de jî bi destê akademîsyenên ku bi mîsyona taybet wazîfedar, esker û burokratan ve bi *malûmatên ilmî(!)* hatiye tijîkirin. Heta Kurdan ew malûmatên ku oryantalîstan û asimîlasyonîstan ji bo polîtîkayên xwe çêkiribûn wek *malûmatên ilmî* qebûl kiribûn.

Nûbihar Akademî ji bo şikandina wê prosesê gaveke mezin bû û îro derveyî vê prosesê, bi awayê ilmî, bi disîplîna akademîk û bi nerîna rexneyî xebatên xwe bi rê ve dibe. Em sipasdarê hemû nivîskarên e ku bi xebatên xwe yê akademîk ên qîmetgiran kovara me tercîh dikin. Em pê bawer in ku bi piştgirîya we, kovara me dê di warê xebatên Kurdî de di demeke kin de gelek mesafe bibire.

Di vê hêjmara me de pênc gotar û dokûmentek cih digirin. Gotarên vê jimarê bêhtir Kurmançî... Di vê jimarê de gotarek bi Îngilîzî, çar gotar û dokûment jî bi Kurmançî ne. Çi heyf ku em gelek li benda gotarên bi Soranî û Zazakî sekinîn, lê ji vî aliyê ve em dest vala man. Ji vir em gazîya akademîsyenên Soranîaxiv û Zazakîaxiv dikin ku rûpelên *Nûbihar Akademîyê* bi gotarên xwe yê Soranî û Zazakî dewlemend bikin.

Necat Keskin bi gotara xwe ya bi sernavê “The Attitudes of Turkish Academy Towards Political Issues in the Context of the Kurdish Question” bi nimûneya meseleya Kurdî ve sekna akademîya Tirkiyeyê ya li hembera meseleyên polîtîkî analîz dike. Bi rastî pirsgerêka Kurdî, ji bo diyarkirina sekna akademîya Tirkiyeyê ya li hemberî meseleyên polîtîkî eyneyeke herî baş e. Necat Keskin jî ew eyne gelek baş bi kar anîye.

Zülküf Ergün jî di gotara xwe ya bi sernavê “Dahênana *Mem û Zîna* Xanî Wek Berhema Sereke ya Kanona Neteweyî ya Kurdî” de bi terma “kanon”ê *Mem û Zînê* analîz dike. **Zülküf Ergün** *Mem û Zînê* wek berhemeke sereke ya neteweyî dibîne û analîza xwe li ser vê xetê dike.

Ayhan Yıldız di gotara xwe ya bi sernavê “Ciyê ‘Eqîdenameyan di Edebiyata Kurdî û Perwerdehiya Medreseyan de” de li ser ‘eqîdenameyên ku di nava edebiyata Kurdî de cihekî girîng girtine xebata xwe kiriye. **Ayhan Yıldız**, di Edebiyata Kurdî de rola eqîdenameyan û bandora ‘eqîdenameyan li ser perwerdehiya medreseyan tehlîl dike û ji bo lekolîneran listeyeke ‘eqîdenameyan pêşkêş dike.

Nesim Sönmez di gotara xwe ya bi sernavê “Mela Ebdullahê Kotaliyê û Helbestên Wî Yên Kurmancî” de destxetên Mela Ebdullahê Kotaliyê dane nasandin. Di vê gotarê de nivîskar hem Mela Ebdullahê Kotaliyê ku li ser medreseyan gelek bandora wî heye bi me daye naskirin, hem jî destxetên wî yên veşartî eşkera kirine.

Haşim Özdaş jî di gotara xwe ya bi sernavê “Rexneyek li Ser Nîqaşên Alfabeya Binûşad û Masî es-Soratî” li ser çend iddiayên derbarê alfabeya Binûşad û Masi es-Soratî de nîqaşekê dike. Ev gotar nîşan dide ku êdî di vî warî de malûmatên tîkî bikaranin, berê tîkî nîrxandin û paşê tîkî bikaranîn.

Herî dawî di beşa dokûmentê ya vê jimarê de destxetek heye ku **Ahmet Gemi** bi sernavê “Çend Agahî Derheq Jiyana Feqe Reşîd û Sirru’l-Mehşera Wî de” amade kiriye. Ew berhema hêja ya windabûyî ji terefê **Ahmet Gemi** ve hatiye dîtin. Gemi di nivîsa xwe de nivîskarê berhemê û destxeta wî daye nasandin.

Heta jimareke dî ya *Nûbihar Akademîyê* her di nav di xweşiyê de bimînin.

Dr. Nurettin Beltekin
Edîtor

Editorial

Greetings from *Nûbihar Akademî*,

Again we are present with the new issue of The Journal of Nûbihar Akademî. Nûbihar Akademî has finished its four years and got into the five. This is one of the major tasks in Kurdish Studies. You also know the datas and knowledge of Kurdish Studies fulfilled in the colonialist process through orientalists and in the ignore and assimilation process through the bureaucrats, soldiers and academicians assigned with special mission. Even though orientalists and assimilationist had produced the manuscripts for their own policies, Kurds also had accepted such misleading knowledge.

Nûbihar Akademî was a big step for breaking that process and today, outside that process, it studies scientifically, with academic discipline and critical opinion. We appreciate all friends who decided to publish their academic studies in our journal. With your support, we believe that the Kurdish Studies will take a very long distance in a short term.

In this issue, five articles and a document are available. This issue mainly contains studies in Kurmanji. One of the articles of this issue is in English and four articles along with the document are in Kurmanji. In this issue, we waited for Zazaki and Sorani articles, unfortunately they were not available. Here we call to the academics who talk Zazaki and Sorani so that you can enhance the pages of our journal with your Zazaki and Sorani articles.

The article of **Necat Keskin** titled “The Attitudes of Turkish Academy of Political Issues in the Context of Kurdish” analyses the Turkish Academy attitudes towards the political issues in the context of the Kurdish Question. In fact, the Kurdish Question is the best mirror to determine the attitudes of Turkish Academy towards political issues. **Necat Keskin** also used this mirror effectively.

Ayhan Yıldız, in his article titled “The Role of Aqidenames in The Kurdish Literature and Their Effect on Madrasa Education” studied on the aqidenames that taken a great place in the Kurdish literature. **Ayhan Yıldız** analyses the role of

aqidenames in the Kurdish literature and their effect on madrasa education. In addition there is a list of the aqidenames in the article for researchers.

In his article titled “Invention of Xani’s Mem û Zin as a Fundamental Work in Kurdish National Canon”, **Zulkuf Egun** analyses Ehmedê Xani’s Mem û Zîn in the term of canon. He argues Mem û Zîn as a fundemantal work in Kurdish national canon and analyses Mem û Zîn on this line.

In hi article “Mullah Ebdullah the Kotalian and His Kurdish-Kurmanji Poems” **Nesîm Sonmez** introduces the manuscript of Mullah Ebdullah the Kotalian. In the article **Nesîm Sonmez** introduces both the author of the manuscript who effected the madrasas and uncovers his hidden manuscript.

Haşîm Ozdaş criticizes some claims about the Bînûşad û Masî es- Soratî alphabet in his article titled “Rexneyek Li Ser Nîqaşên Alfabeya Bînûşad û Masî es- Soratî”. The article indicates that the knowledges of the Kurdish Studies field firstly are criticed then are used.

In the document section, a manuscript titled “Çend Agahî Derheq Jiyana Feqe Reşîd û Sırru’l-Mehşera Wî de” takes place. This hidden manuscript was found and prepared by **Ahmed Gemi**. Ahmet Gemi introduce the author and his manuscript “Sırru’l-Mehşer” in this article.

With our best wishes until another issue of Nûbihar Akademî.

Dr. Nurettin Beltekin

Editor